

כל הזמן «מגזין» מוסף 70 «הרב פסק למען 'האח והאחות'»

הרב פסק למען 'האח והאחות'

עו"ד משה יצחק אוסדיטשר מזכיר את י"ג כסלו תשל"ג כשהרב הראשי לישראל דאז פסק נגד דעת הקהל בבחינת 'ולא תגורו מפני איש' – או לחלופין: השופט שפסק נגד דעתו שלו עצמו

עו"ד משה יצחק אוסדיטשר ט"ז אייר התשע"ח 01.05.2018 16:35

למוסף אוסדיטשר

אוסדיטשר למוסף

משפט "האח והאחות" הנו אחד המשפטים שיצרו מחלוקת חברתית עמוקה אותה נדרשה ליישב המערכת המשפטית. תוצאת המשפט הביאה לקיטוב קשה בין החברה החרדית לבין רוב חובשי הכיפה הסרוגה, שתוצאותיו ניכרים עד היום.

לא לה שאל נולדו באותם ימים אזכיר 'בקצירת האומר' את המקרה: ב-1923, נישאו בולק בורקובסקי וחווה גינצבורג בכנסייה שבעיירה הפולנית לוקוב. הוריה של חווה, שהתנגדו נחרצות לנישואים, הפעילו לחצים על בורקובסקי להתגייר. הוא הסכים, אך פרטי גיורו והאופן שבו בוצע לא היו ברורים. כעבור כמה שנים, משעלו הורי חווה לארץ, באו אחריהם גם בני הזוג. כעבור שנים נפרדה חווה מבעלה הראשון ללא גט והתחתנה עם יהושע לנגר. לשניים נולדו שני ילדים, חנוך ומרים. שנרשמו בבית הדין הרבני בתל אביב כפסולי חיתון.

ב-1966, פנו חנוך ומרים לבית הדין בפתח תקווה בבקשה להינשא. לצורך בירור הנושא הופיעו בפני בית הדין עדים, והמשמעותי בהם היה בולק בורקובסקי עצמו. הוא טען בתוקף שהוא יהודי כשר, ושגיורו התבצע כהלכה. מאחר שלא היו עדים לגיור, הייתה חשיבות לשאלה האם הוא מנהל אורח חיים יהודי. בורקובסקי טען שהוא מניח תפילין מדי יום ושומר שבת. בית הדין ערך לו בחינה קצרה ביהדות. בורקובסקי ידע לומר שמניחים תפילין בבוקר, ולא בשבת. לעומת זאת, לא ידע כיצד בדיוק מניחים, לא ידע את פתיחת פיוט לכה דודי, ובעיקר – טעה בהשלמת הפסוק שמע ישראל. מכריו העידו שאכלו עמו דבר אחר וראו אותו הולך לכנסייה, אולם מנגד היו גם שהעידו שנחשב בקהילה ליהודי כשר. בסופו של דבר פסק בית הדין לדחות את בקשת האח והאחות להינשא.

השניים ערערו לבית הדין הרבני הגדול בירושלים. בהרכב ישבו שלושה דיינים. שניים מהם, מבכירי פוסקי ההלכה בישראל, הביעו השקפות מנוגדות. הרב שאול ישראלי, סבר שיש מקום לפסול את יהדותו של בורקובסקי ולהקל בדינם של האחים, לעומתו, מרן הרב יוסף שלום אלישיב זצ"ל, סבר שיש להתייחס בצורה מקלה יותר לדיני הגיור ולקבוע שאף אם הגר עובר על דברי חז"ל, אין בכך סתירה לכך שהוא רואה את עצמו כיהודי, מאחר שבקהילה שהוא חי בה מקובל כך.

הרב גורן הפעיל את סמכותו כרב ראשי וכינס בית דין רבני מיוחד להכריע בעניין. תשעה רבנים כונסו ורק אחד מהם, הרב גורן עצמו, הזדהה בשמו. השאר שמרו על אנונימיות. בית דין מיוחד זה, הכריע לטוהר את האח והאחות, בעיקר בשל ערעור על עצם קיומה של הגירות, עד כאן בקצרה העובדות.

אינני מתכוון להיכנס למחלוקת ההלכתית בנושא, קטונתי מלעשות זאת, אני רוצה להתייחס להיבט אחר לחלוטין בפרשה. לדעתי, מבחינה רבנית מנהיגותית הוכיח הרב גורן כי הפסוק "לא תגורו בפני איש" איננה סיסמה ריקה מתוכן. אין ספק כי דעת הקהל הדתית הייתה רובה כנגד פסק דינו, כאשר אף רבנים ציוניים הצטרפו למחאה כנגד פסק הדין ותקפו בחריפות את החלטותיו, אך הרב גורן שהאמין בפסק דינו לא שהה להלכי הרוח של הציבור, האמין בפסק דינו והעדיף לעמוד מאחוריו גם במחיר פגיעה אנושה בשמו.

בפסק דין בג"ץ דויקאת נ' ממשלת ישראל (1979), המוכר כפסק דין אלון מורה, בעניין אישור הקמת התנחלות מטעמי צבאיים, נתן כבוד השופט לנדוי ז"ל החלטה לפיה הפקעת קרקע הנמצאת בבעלות פלסטינית לצורך אזרחי באצטלה של צורך צבאי, אינה עומדת במבחן הדין. הארץ רעשה בעקבות פסק דין זה, לימים התברר כי השופט לנדוי ז"ל היה איש ארץ ישראל השלמה.

בפרספקטיבה לאחור יש להעריך את העובדה שהשופט לנדוי ז"ל עמד על דעתו "המשפטית" מבלי לערב שיקולי דעת קהל או יותר מכך, את דעתו האישית כאיש ימין.

להבדיל, כיום בעמדת השפיטה אנו רואים את הזילות במעמד זה. רק לאחרונה עלו מספר אירועים שמעלים תהיות קשות לגבי מקצוע השפיטה וה'סטריליות' של בעלי התפקיד, תוך השפעת התקשורת אשר הולכת וגוברת, יש להתגעגע לימים עברו, תוך תקווה כי "הסטנדרטים" אשר נקבעו בעבר ישובו.

הן השופט לנדוי ז"ל והן הרב גורן ז"ל; בעת הכרעותיהם, שמו בצד את עמדתם האישית ורצונם הפרסונלי, ליצירת תוצאה אחרת, אשר תאמה את השקפת עולמם, גם אם לימים התגלתה הכרעתם כמוטעית. שופט ודיין היושבים לדין, אינם אנשים 'פרטיים', דעותיהם האישיות ודעת הקהל אינן רלוונטיות, תוך שכל שאמור וצריך להנחות הוא הדין והדין לבדו, שמאל ימין, דתי חילוני, כולם בראש ובראשונה, שופטים ודיינים.